

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

4. Гаращук В.М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 / В.М. Гаращук // Національна юридична академія України імені Я.Мудрого. – Х., 2003. – 35с.
5. Горшенена В.М. Теория юридического процесса / Горшенена В.М. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.vurlib.net/book_z775.html/
6. Данилевский Ю.А. Финансовый контроль в отраслях народного хозяйства при различных формах собственности / Ю.А. Данилевский, Т.М. Мезенцева. – М.: Финансы и статистика, 1992. – 134с.
7. Лобозинська С.М. Облік і аудит у банку: навч. посіб. / Лобозинська С.М.; за ред. С.К. Реверчука. – К.: Знання, 2007. – 630с.
8. Мамалуй О.О. Основи економічної теорії / За ред. Мамалуй О.О. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 268с.
9. Матасова С.Г. Банкиры умирают первыми: Докум. детектив / Матасова С.Г., Михеева Э.А., Трофименко А.Г. – Нижний Новгород: «Юпитер», 1996. – 630с.
10. Петрик О.А. Аудит у зарубіжних країнах: навч.-метод. посіб. для студ. вищих навч. закладів / Петрик О.А., Фенченко М.Т. – К.: КНЕУ, 2002. – 168с.
11. Пшенична А.Ж. Аудит. Навч. посібн. / Пшенична А.Ж. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320с.
12. П'ятаченко Г.О. Становлення та розвиток фінансів України 1917-2003 / П'ятаченко Г.О., Кухарець Л.В. – К.: НДФІ, 2005. – 784с.
13. Управление народным хозяйством: словарь / под ред. Р.А. Белоусова. – М.: Политиздат, 1983. – 207с.

References

1. Aver'yanov V.B., Andriiko O.F., By'tyak Yu.P. Derzhavne upravlinnya: problemy` administraty`vno-pravovoyi teorii ta prakty`ky` [Public administration: problems of administrative law theory and practice] za zag. red. V.B. Aver'yanova. - K.: Fakt, 2003. – 384s.
2. Audy`t u bankakh: navch. posibn. / [Audit of banks] Nacional`ny`j bank Ukrayiny`; [za zag. red. O.M. Saraxman]. – K.: UBS NBU, 2007. – 334s.
3. Buty`nec` F.F., Bodnar V.P., Vy`govs`ka N.G., Petrenko N.I. Kontrol` i reviziya: [Control and audit]: pidruchny`k/ za red. Prof. F.F. Buty`nca. – 4-e vy`d., dop. i pererob. - Zhy`tomyr: PP «Ruta», 2006. - 560s.
4. Garashhuk V.M. Teorety`ko-pravovi problemy` kontrolyu ta nablyadu u derzhavnomu upravlinni [Theoretical and legal problems of control and supervision in public administration]: avtoreferat dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra yury`d. nauk: specz. 12.00.07// Nacional`na yury`dy`chna akademiya Ukrayiny` imeni Ya. Mudrogo. – X., 2003. 35s.
5. Gorshenena V.M. Teory`ya yury`dy`cheskogo processa [Theory yurydycheskoho process]: http://www.pravo.vurlib.net/book_z775.html/
6. Dany`levsky`j Yu.A., Mezenceva T.M. Fy`nansovuj kontrol` v otraslyax narodnogo hozyajstva pry` razly`chnyx formax sobstvennosti` [Financial control in the national economy in various forms of ownership] M.: Fy`nansy u`staty`sty`ka, 1992. – 134s.
7. Lobozy`ns`ka S.M. Oblik i audy`t u banku [Accounting and auditing in the bank]: navch. posib. / za red. S.K. Reverchuka. – K.: Znannya, 2007. – 630s.
8. Mamaluj O.O. Osnovy` ekonomichnoyi teorii [Principles of Economic Theory] - K.: Yurinkom Inter, 2006. -268s.
9. Matasova S.G., My`xeeva Э.А., Trofy`menko A.G. Banky`ru umy`rayut pervumy` [Bankers die first]: Dokum. detekty`v. Ny`zhny`j Novgorod: «Yupy`ter», 1996. – 630s.
10. Petry`k O.A., Fenchenko M.T. Audy`t u zarubizhny`x krayinax [Audit in foreign countries]: navch.-metod. posib. dlya stud. vy`shhy`x navch. zakladiv. – K.: KNEU, 2002. – 168s.
11. Psheny`chna A.Zh. Audy`t. [Audit] Navch. posibn. / Psheny`chna A.Zh. – K.: Centr uchbovoyi literatury`, 2008. – 320s.
12. P'yatachenko G.O., Kuxarecz` L.V. Stanovlennya ta rozvy`tok finansiv Ukrayiny` 1917-2003 [Establishment and Development of Finance of Ukraine 1917-2003] – K.: NDFI, 2005. – 784s.
13. Upravleny`e narodnum hozyajstvom: slovar` [Management of the economy] / pod red. R.A. Belousova. – M.: Poly`ty`zdat, 1983. – 207s.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Дерев'яно Світлана Іванівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту Національний університет біоресурсів і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 11, м. Київ, 03041, Україна
e-mail: derevjanko@ukr.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Деревяно Светлана Ивановна, кандидат экономических наук, доцент кафедры учета, анализа и аудита Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины
ул. Героев Оборони, 11, г. Киев, 03041, Украина
e-mail: derevjanko@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHOR

Derevjanko Svetlana Ivanovna, Ph.D. in Economical Science, Associate Professor
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
11, Geroev Oboronu street, Kyiv, 03041, Ukraine
e-mail: derevjanko@ukr.net

УДК 336.717.061

АКТИВІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В СИСТЕМІ ЗАХОДІВ ПО ПОДОЛАННЮ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Діба Л.М.

Предметом статті є проблема організації банківського кредитування підприємств малого і середнього бізнесу в Україні в умовах сучасної економічної кризи.

Метою статті є визначення сучасного стану сфери банківського кредитування та окреслення першочергових заходів з подолання проблеми кредитування малого і середнього бізнесу.

Методи дослідження. При вивченні проблематики та для досягнення мети використані такі загальнонаукові методи: системний підхід, методи абстракції, аналізу і синтезу та порівняння щодо вивчення процесів стану і тенденцій розвитку.

Результати дослідження. На підставі вивчення та аналізу вітчизняного досвіду, сформульовані рекомендації для забезпечення покращення та активізації ситуації в сфері кредитування малого та середнього бізнесу.

Галузь застосування результатів дослідження. Подані в роботі теоретичні положення, висновки і рекомендації, можуть бути використані для формування політики забезпечення повноцінного кредитування малого і середнього бізнесу.

Висновки. З метою забезпечення активної участі банківської системи країни у формуванні інвестиційних ресурсів підприємств малого і середнього бізнесу необхідно удосконалити сам механізм реалізації цієї програми, а саме забезпечити оптимальне поєднання законодавчих, адміністративно-регулятивних і економічних важелів впливу на кредитну активність комерційних банків з метою забезпечення спрощення умов доступу підприємств малого і середнього бізнесу до кредитних ресурсів банківської системи.

Ключові слова. Національний банк, глобалізація, світова економічна криза, малий бізнес, кредитування, інвестиції, рефінансування, комерційний банк.

АКТИВИЗАЦІЯ БАНКОВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО І СЕРЕДЬОГО БІЗНЕСА В СИСТЕМЕ МЕР ПО ПРЕОДОЛЕННЮ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧЕСЬКОГО КРИЗИСА

Дыба Л.Н.

Предметом статті являється проблема організації банківського кредитування підприємств малого і середнього бізнесу в Україні в умовах сучасного економічного кризису.

Цілью статті являється визначення сучасного стану сфери банківського кредитування і визначення пріоритетних заходів по подоланню проблеми кредитування малого і середнього бізнесу.

Методи дослідження. При вивченні проблеми та для досягнення цілей використані наступні загальнонаукові методи: системний підхід, методи абстракції, аналізу і синтезу, а також метод порівняння по вивченню процесів стану і тенденцій розвитку.

Результати дослідження. На основі вивчення і аналізу вітчизняного досвіду, сформульовані рекомендації для покращення ситуації і активізації ситуації в сфері кредитування малого і середнього бізнесу.

Область застосування результатів дослідження. Представлені в роботі теоретичні положення, висновки і рекомендації можуть бути використані для формування політики забезпечення повноцінного кредитування малого і середнього бізнесу.

Висновки. С метою забезпечення активної участі банківської системи країни у формуванні інвестиційних ресурсів підприємств малого і середнього бізнесу необхідно удосконалити сам механізм реалізації цієї програми. А саме, забезпечити оптимальне поєднання законодавчих, адміністративно-регулятивних і економічних важелів впливу на кредитну активність комерційних банків з метою забезпечення спрощення умов доступу підприємств малого і середнього бізнесу до кредитних ресурсів банківської системи.

Ключові слова. Національний банк, глобалізація, світова економічна криза, малий бізнес, кредитування, інвестиції, рефінансування, комерційний банк.

ACTIVATION OF BANK LENDING OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES TO OVERCOMING FINANCIAL AND ECONOMICAL CRISIS

Dyba L.M.

The subject of research is the problem of activity bank lending of the Ukrainian small and medium-sized enterprises in conditions of present economic crisis.

The purpose of scientific problem is determining the present-day state of bank lending and definition priority measures to overcome the problem of lending of small and medium-sized enterprises.

Methods of research. In the study of problem and attaining object were used such general scientific methods: systematic approach, methods of abstraction, analysis and synthesis and compare to study the status and trends.

Results of work. The proposals for the improvement and activation of the situation in lending of small and medium-sized enterprises are formulated on the basis of the study and analysis of national experience.

Practical implications. In research presented the theoretical principles, conclusions and recommendations which can be used for forming policy of the normal lending to small and medium-sized enterprises.

Conclusions. In order to ensure the active participation of the banking system in the formation of the investment resources of small and medium-sized enterprises need to improve the mechanism of this program, namely an optimal combination of legislative, administrative and regulatory and economic spheres of influence on the credit activity of commercial banks for ensuring simplified the process of access of small and medium-sized businesses to credit banking system.

Key words: National Bank, globalization, global economic crisis, small business lending, investments, refinancing, commercial bank.

Актуальність теми. Наслідки фінансово-економічної кризи, пов'язані із глобальною рецесією світового господарства, зниженням внутрішнього та зовнішнього попиту на вітчизняну продукцію, різкою девальвацією національної валюти, невисокою інвестиційною активністю, самим негативним чином позначилися на функціонуванні в Україні малого і середнього бізнесу. Розвиток останнього слід вважати необхідною умовою подолання економічного спаду і активізації господарської діяльності. У той же час скорочення обсягів позичок банків, що направляються на розвиток малого і середнього бізнесу, ускладнення умов доступу до банківських кредитів та високий рівень процентних ставок за ними не дозволяє забезпечити потреби даного сектора у необхідних грошових ресурсах для відновлення виробничого зростання.

Ступень дослідження. Аналізу проблем фінансової і кредитної підтримки малих підприємств присвячені наукові праці вітчизняних вчених, зокрема: П.Ю. Буряк, З.С. Варналій, І. Волков, М.М. Долішня, О.В. Кужель, О.Є. Мазур.

Постановка проблеми. При всій значущості розробок вітчизняних і зарубіжних науковців, умови зовнішнього середовища вимагають визначення особливостей та проблем фінансування малих підприємств у сучасних умовах. Недостатньо вивченими залишаються проблеми банківського фінансування підприємств малого і середнього бізнесу, альтернативні джерела залучення коштів, а також шляхи вирішення проблем фінансування і кредитування.

Мета статті. Визначення потенційних джерел фінансування малих підприємств в Україні, здійснення аналізу державної підтримки та сучасного стану сфери банківського кредитування, окреслення першочергових заходів з подолання проблеми кредитування малого і середнього бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних завдань реалізації економічного реформування в Україні, спрямованого на подолання кризових явищ у реальному секторі господарства, є створення з боку банківської системи країни необхідних грошово-кредитних стимулів для забезпечення економічного зростання та розвитку малого і середнього бізнесу.

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

Саме малими та середніми підприємствами створюється більша частина валового внутрішнього продукту в країнах із розвинутими ринковими відносинами, а такі переваги малого бізнесу як мобільність, здатність швидкого пристосування до змін споживчого попиту, гнучкість, раціональна організаційна структура, оперативність в освоєнні випуску нової продукції малими партіями, невисокі експлуатаційні витрати, свідчать про їхній високий потенціал у забезпеченні можливостей подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи, забезпеченні зайнятості працездатної частини населення та сприяттні виробничому зростанню. Адже саме низька капітало-, матеріало- і трудомісткість таких підприємств, створюючи умови для досягнення і підтримки ними високої продуктивності праці забезпечують, тим самим, достатню конкурентоспроможність малого бізнесу в масштабах усього національного господарства.

Потрібно розуміти, що з огляду на залучення широких верств населення розвиток малого і середнього бізнесу в країні сприяє послабленню майнової диференціації та розширенню соціальної бази реформ, а відтак слугує формуванню активного середнього класу суспільства, відкриває простір для вільного вибору економічної діяльності, пом'якшуючи соціальну напруженість і демократизуючи ринкові відносини.

Нині однією із головних проблем в розвитку малого та середнього бізнесу в Україні слід вважати істотну обмеженість грошових і матеріальних ресурсів для реалізації цього завдання, що примушує підприємців шукати якісно нові підходи, схеми та механізми фінансової підтримки своїх проектів. При цьому за умов гострого дефіциту державних коштів, що можуть бути спрямовані на розвиток реального сектора господарства, а також неможливості активних зовнішніх запозичень у зв'язку із обмеженістю ресурсів на зовнішніх фінансових ринках через фінансово-економічну кризу, на перший план у ресурсному забезпеченні діяльності малих і середніх підприємств виходять механізми банківського кредитування даного виду господарювання. Тому на сьогодні, передусім, саме банківський кредит здатний відкривати перед підприємцями можливості реалізації власних проектів та досягнення успіхів в бізнесі.

Однак на практиці цілий ряд труднощів, що супроводжують організацію банківського кредитування підприємств малого і середнього бізнесу самим серйозним чином гальмують розвиток даного сектора національного господарства, не даючи можливості реалізації його потенціалу в процесі подолання негативних наслідків фінансово-економічної кризи. При цьому дані труднощі стосуються як самих підприємців, так і банківських установ.

Для підприємців такими проблемами є, зокрема, високі проценти, короткі строки погашення, відсутність чи недостатність стартового капіталу малого підприємства, обмеженість пропозиції кредитів для малого бізнесу і відсутність конкурентного ринку послуг із кредитування, складність і довготривалість процедури отримання банківського кредиту.

Для банківських установ, у свою чергу, кредитування малого і середнього бізнесу в Україні надзвичайно ускладнено через високий рівень економічного ризику, що практично виключає можливість довгострокового інвестування. Суб'єкти малого та середнього підприємництва в основному утримують в обороті майже весь свій капітал, будучи надзвичайно чутливими до негативних проявів процесу пристосування України до умов відкритої економіки. Тому в умовах існуючої економічної нестабільності підприємства малого бізнесу надають перевагу швидким операціям, у зв'язку з чим вони втрачають інвестиційну привабливість як для вітчизняного, так і для іноземного інвестора [2, с.104].

Ще до початку кризових явищ на фінансовому ринку починали спостерігатися такі негативні явища як збільшення портфеля неповернених позик і «поганої» заборгованості [4, с. 66]. Однак в умовах практично необмеженого доступу на ринки зовнішніх запозичень і значного попиту на споживчі кредити, дохідність за якими покривала імовірні втрати за проблемними кредитами, зазначені тенденції в організації банківського кредитування не викликали серйозного занепокоєння.

Із початком світової фінансово-економічної кризи дані проблеми загострилися ще більшою мірою, позаяк банки, намагаючись знизити рівень ризиків за своїми операціями, стали запроваджувати ще більш жорсткі стандарти кредитування малого і середнього бізнесу, а то і взагалі згорнули відповідні кредитні програми, у зв'язку із чим підприємці були позбавлені можливостей інвестувати кошти в нове обладнання, розширення свого бізнесу, створення нових робочих місць. А сама зміна банківських стандартів кредитування скоротила для підприємств можливості рефінансувати вже отримані в банках кредити.

Не слід також забувати і про ті особливості діяльності малих і середніх підприємств, які істотно обмежують умови їхньої ефективної взаємодії із банківськими установами щодо організації кредитування. До їх числа можна, зокрема, віднести:

- відсутність у підприємства тривалої кредитної історії, що суттєво підвищує рівень кредитного ризику для банку;
- тьшовий характер деяких аспектів діяльності багатьох підприємств, що пов'язано із приховуванням реальних об'ємів прибутку та фонду оплати праці;
- невеликий масштаб бізнесу, що ускладнює для банку оцінку його стану; непрозора і недостовірна звітність, що не адекватно відображає фінансові результати виробничо-господарської діяльності підприємства;
- відсутність або недостатність надійного і ліквідного майна, що може слугувати заставним забезпеченням отриманого кредиту.

Сукупність зазначених факторів зумовлює порівняно високий ризик банківських установ при кредитуванні підприємств малого і середнього бізнесу, що визначає порівняно низьку зацікавленість банків у здійсненні кредитних вкладень саме в цей сектор економіки.

Для підвищення ефективності процесу кредитування в комерційному банку необхідно налагодити якісне інформаційно-аналітичне забезпечення. Адже жодна сама досконала методика аналізу позичальника або оцінка ризику не дасть надійних результатів, якщо вихідна інформація буде недостатньо повною або надійною [1, с. 36]. Шляхами до вирішення даної проблеми є активізація діяльності бюро кредитних історій, а також запровадження відкритої, прозорої звітності самими підприємствами малого і середнього бізнесу.

Крім того, важливим напрямом активізації банківського кредитування підприємств малого і середнього бізнесу є створення гнучкої системи гарантій, яка відкрила б можливість кредитування даного сектора економіки. При цьому гарантії можуть забезпечуватись як самими банками через запровадження продажу гарантій як форми вкладення капіталу з метою отримання прибутку, так і іншими зацікавленими установами, зокрема спеціалізованими фондами або іншими інститутами підтримки малого підприємництва, а також державними та муніципальними органами влади для тих малих і середніх підприємств, які працюють у соціально значущих галузях економіки, беруть участь у виконанні державних замовлень, виконують заходи в рамках регіональних програм соціально-економічного розвитку територій.

Особливо перспективним для кредитної підтримки малого бізнесу слід вважати започаткування діяльності в Україні гарантійних фондів, які зможуть взяти на себе частину ризиків комерційних банків, що кредитують малі підприємства за рахунок власних ресурсів.

Зростанню економічної зацікавленості банків у кредитуванні суб'єктів малого та середнього бізнесу сприятиме також скорочення банківських витрат, пов'язаних із опрацюванням кредитних заявок, бізнес-планів та інвестиційних проектів клієнтів. Адже адміністративні витрати банків при кредитуванні малих і середніх підприємств практично дорівнюють витратам при розгляді кредитних заявок великих підприємств, а тому для значного розширення кредитування комерційними банками малого бізнесу

необхідно запропонувати належні механізми-компенсатори високих адміністративних витрат. Таким компенсатором може бути додатковий відносно дешевий ресурс – в рамках Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні.

Український фонд підтримки підприємництва (УФП) має розробити механізм видачі кредитів малим підприємствам через уповноважені комерційні банки, відібрані на тендерних умовах. Іншим компенсатором є також здешевлення кредитів, задля чого необхідно розробити механізм часткової компенсації відсоткових ставок по кредитах для суб'єктів малого підприємництва через УФП та регіональні фонди підтримки підприємництва.

Серед інших факторів, які стримують розвиток банківського кредитування малого підприємництва - низький рівень капіталізації банків, переважає у структурі банківських ресурсів коштів, залучених до запитання і на короткостроковій основі, недостатня відпрацьованість самої технології кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу. Знижує зацікавленість банків у кредитуванні малого бізнесу й те, що, надаючи позичку без застави, вони повинні формувати значні обсяги резервів під кредитні операції, що знижує прибутковість банківської діяльності і підвищує рівень кредитного ризику.

Одним із шляхів розв'язання даної проблеми є прискорений розвиток фінансового лізингу, який може стати реальним способом отримання необхідних матеріальних ресурсів для започаткування власної справи без заставних відносин.

Розширенню банківського кредитування малого і середнього бізнесу може також сприяти активізація співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, адже окрім довгострокових кредитних ресурсів, вони спроможні передати вітчизняним комерційним банкам передовий досвід і сучасні технології кредитування малих підприємств, що сприяє зниженню величини видатків і рівня ризиків банківських установ.

Не менш важливе значення для досягнення істотних позитивних зрушень в активізації банківського кредитування підприємств малого і середнього бізнесу слід вважати реалізацію ряду заходів законодавчо-нормативного характеру, спрямованих на забезпечення належного правового врегулювання та впорядкування відносин власності, заставних відносин, іпотеки, посилення правової відповідальності позичальників за порушення умов кредитування. Зміна правового поля в Україні, яке нині є переважно на боці боржника, а не кредитора, є ключовим завданням у системі заходів із зниження загального рівня кредитних ризиків у банківському секторі, скорочення частки проблемної і безнадійної заборгованості у кредитних портфелях банків.

Ще одним важливим фактором, котрий визначає проблемні аспекти організації кредитних взаємин між комерційними банками і суб'єктами малого і середнього бізнесу є порівняна обмеженість спектру банківських кредитних послуг, асортимент яких у вітчизняних банків налічує досить незначну кількість можливих програм співробітництва (це передусім кредит на поповнення оборотних коштів, кредит на поточну діяльність, кредит на придбання обладнання), тоді як в країнах із розвинутими ринковими відносинами масштабність і розмаїття форм кредитної співпраці налічує десятки різних програм. Очевидно, що перспективи вирішення цього питання полягають у розробці банківськими установами якнайширшого асортименту кредитних послуг, які вони будуть спроможні запропонувати для співпраці малим та середнім підприємствам.

Отже розгляд основних груп проблем, що супроводжують кредитні відносини банків із суб'єктами малого і середнього підприємництва дає можливість стверджувати, що з метою всебічного обґрунтування напрямів активізації банківського кредитування малого і середнього бізнесу в системі заходів із подолання фінансово-економічної кризи необхідно розробити комплексну програму роботи банківської системи і участі держави у кредитному забезпеченні розвитку малого і середнього бізнесу, що дало б можливість визначити цілі, принципи і механізми реформування системи банківського кредитування у даній сфері, сформулювати основні заходи, необхідні для забезпечення активної участі банківської системи країни у формуванні інвестиційних ресурсів підприємств малого і середнього бізнесу, а також визначити джерела потрібних для цього грошових коштів.

Таким чином дана програма мала б включати в себе такі чотири основні складові:

- 1/ визначення стратегічних цілей програми на середньострокову перспективу;
- 2/ формування принципів і механізму реалізації програми;
- 3/ обґрунтування практичних кроків щодо здійснення відповідних заходів;
- 4/ визначення конкретних джерел грошових ресурсів для реалізації програми [5].

Що стосується основних стратегічних цілей, яких має досягти реформа взаємодії банківського сектора із малим та середнім бізнесом у середньостроковій перспективі, то вони полягають у наступному:

- спрощення підходів до організації банківського кредитування підприємств малого і середнього бізнесу;
- отримання бізнесом необхідних обсягів грошових ресурсів як першооснови розвитку виробництва і створення додаткової вартості;
- збільшення частки малого і середнього бізнесу у структурі ВВП країни;
- зниження залежності динаміки розвитку вітчизняної економіки від експортного сектору і попиту на зовнішніх ринках;
- підвищення рівня зайнятості в економіці через розвиток малого і середнього бізнесу.

Щодо принципів і механізму реформи взаємодії банківської системи із малим та середнім бізнесом, то вони мають відображати ті ключові засади, на яких ґрунтується стратегічне партнерство між фінансовим та реальним секторами національного господарства в плані ефективного розміщення і використання акумульованих банками грошових ресурсів на цілі, що передбачають виробниче зростання, ріст продуктивності праці і зайнятості, збільшення добробуту населення загалом.

Основними принципами, що мають лежати в основі реалізації даної стратегії, мають бути наступні:

- розвиток підприємництва, насамперед малого та середнього бізнесу, як головного чинника соціально-економічного розвитку країни, підвищення зайнятості населення та наповнення місцевих бюджетів;
- посилення кредитного забезпечення розвитку малого і середнього бізнесу шляхом розвитку ринку фінансових послуг;
- запровадження для банківської системи дієвих гарантійних стимулів кредитування малого і середнього бізнесу [3. с.327].

Власне сам механізм реалізації програми має полягати у забезпеченні оптимального поєднання законодавчих, адміністративно-регуляторних і економічних важелів впливу на кредитну активність комерційних банків з метою забезпечення спрощення умов доступу підприємств малого і середнього бізнесу до кредитних ресурсів банківської системи. З метою забезпечення активної участі банківської системи країни у формуванні інвестиційних ресурсів підприємств малого і середнього бізнесу необхідно здійснити наступні практичні кроки:

1) розширення основних форм кредитування підприємств малого і середнього бізнесу шляхом застосування, окрім стандартного кредитування поточної діяльності, також консорціумного, лізингового та іпотечного кредитування, кредитування у формі «овердрафт» і відновлюваних кредитних ліній, в тому числі і з використанням платіжних карток, мікрофінансування;

2) внесення необхідних змін у менеджмент банків, їхню операційну та технологічну діяльність на фінансовому ринку в процесі видачі позичок, а також у сферу інформаційних банківських технологій з урахуванням особливостей функціонування і потреб клієнтів малого і середнього бізнесу;

3) диференціювання процентних ставок за кредитами рефінансування Національного банку України, наданими за цільовим спрямуванням банкам на кредитне забезпечення розвитку малого і середнього бізнесу;

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

4) внесення необхідних змін до встановленого Національним банком України порядку формування резервів на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків з метою стимулювання активізації кредитної діяльності банківських установ щодо підприємств малого і середнього бізнесу;

5) удосконалення системи консультування суб'єктів малого і середнього підприємництва стосовно умов і можливостей отримання кредиту в банках і участі у державних програмах кредитування малого і середнього бізнесу;

6) оптимізація процедур моніторингу і контролю ризиків кредитної діяльності банків, що супроводжують надання позичок підприємствам малого і середнього бізнесу, активне використання скорингових систем оцінки кредитоспроможності клієнтів - підприємств малого і середнього бізнесу;

7) внесення необхідних змін до чинного законодавства в частині:

а) захисту прав кредиторів і розширення їхніх прав щодо реалізації заставленого майна;

б) підвищення ролі банків у ініціації реструктуризації підприємств малого і середнього бізнесу, участі в оздоровленні їх фінансового стану, а в разі необхідності - в ліквідації неплатоспроможних підприємств;

в) створення гнучкої системи гарантій за кредитами, наданими банками малому і середньому бізнесу, які забезпечуються спеціалізованими фондами загальнодержавного або регіонального рівня;

г) внесення змін до податкового законодавства шляхом надання пільг тим банкам, які здійснюють кредитування підприємств малого і середнього бізнесу, визначених пріоритетами державної стратегії економічних реформ;

д) створення спеціалізованих кредитних установ, які обслуговують підприємства малого і середнього бізнесу.

Висновки. Невід'ємною складовою реалізації програми активізації банківського кредитування підприємств малого і середнього бізнесу є пошук необхідних для цього ресурсів. Відтак в якості основних джерел коштів, необхідних для забезпечення ефективного сприяння банківськими установами розвитку малого і середнього бізнесу можна виділити наступні:

по-перше, кошти, залучені банками за рахунок цільових кредитів рефінансування НБУ, наданих при умові їх спрямування на кредитне забезпечення розвитку малого і середнього бізнесу;

по-друге, залучення цільових коштів міжнародних кредитно-фінансових організацій і, насамперед, Світового банку та Європейського банку реконструкції і розвитку, Німецько-українського фонду на забезпечення загальнодержавних програм розвитку малого і середнього бізнесу;

по-третьє, кошти Українського фонду підтримки підприємництва (УФПП), що може діяти за допомогою механізму видачі кредитів малим і середнім підприємствам через уповноважені комерційні банки, відібрані на тендерних умовах;

по-четверте, кредитні ресурси комерційних банків, що надаються малому і середньому бізнесу під мінімальні процентні ставки, знизити які дозволяє дія компенсаційного механізму на основі створення регіональних кредитно-гарантійних установ і фондів сприяння розвитку підприємництва за рахунок збільшення частки податкових надходжень, яка залишається у місцевих бюджетах.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва О.Н. Проблемы банковского кредитования реального сектора экономики / Афанасьєва О.Н. // *Банковское дело*. – 2008. - №4. – с.34-37.

2. Бобров Є.А. Сучасний стан і перспективи розвитку кредитування малого бізнесу / Бобров Є.А. // *Фінанси України*. – 2006. - №1. – с.103-108.

3. Дзюблиук О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки./ Дзюблиук О.В. – К. : Поліграфкнига, 2010. – 512.

4. Краєвая А. Проблемы рынка кредитования в Украине / Краєвая А.// *Банковская практика за рубежом*. – 2008. - №6. – с.66-72.

5. *Flexible Credit Options for Now and the Future*. [Електронний ресурс] - Режим доступу : [http:// www.rbcroyalbank.com](http://www.rbcroyalbank.com)

References

1. Afanasyeva O.N. *Problemy bankovskogo kreditirovaniia realnogo sektora ekonomiki [Problems of banking crediting real sector of economy]*. *Bankovskoie delo [Banking]*. no. 4. (2008). pp. 34-37.

2. Bobrov Ye.A. *Suchasnyi stan i perspektivy rozvytku kredyuvannia maloho biznesu [Present state and prospects of development crediting of small business]*. *Finansy Ukrainy [Finance of Ukraine]*. no. 1. (2006). pp. 103-108.

3. Dziubliuk O.V. *Orhanizatsiia hroshovo-kredytnykh vidnosyn suspilstva v umovakh rynkovoho reformuvannia ekonomiky [The organization of monetary and credit relations of society in conditions of market economic reforms]*. Kyiv: Polihrafknyha, 2010. 512 p.

4. Krayevaya A. *Problemy rynku kreditirovaniia v Ukraine [The market problems of crediting in Ukraine]*. *Bankovskaya praktika za rubezhom [International banking practice]*. no. 6. (2008). pp. 66-72.

5. *Flexible Credit Options for Now and the Future*: [http:// www.rbcroyalbank.com](http://www.rbcroyalbank.com)

ДАНИ ПРО АВТОРА

Дйба Лариса Миколаївна, старший викладач кафедри політичної економії ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Григорія Сковороди»
вул. Покровська 44, кв.18, м. Переяслав-Хмельницький, 08400, Україна.
e-mail: chita_dog@mail.ru

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Дйба Лариса Николаевна, старший преподаватель кафедры политической экономики ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ им. Григория Сковороды»
ул. Покровская 44, кв.18, г. Переяслав-Хмельницкий, 08400, Украина
e-mail: chita_dog@mail.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Dyba Larysa Mykolaivna – senior teacher of the Department of Political Economy SHEE «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University»
Pokrovska St 44|18 street Pereiaslav-Khmelnytskyi, Kyiv region, 08400, Ukraine
e-mail: chita_dog@mail.ru